

BØRNEHAVEKLASSEN

Barnets alsidige personlige udvikling

Hvordan forstår vi begrebet sociale erfaringer

Vi skaber i fællesskab en kultur som giver børnene en forståelse for, at hvert individ er helt unikt. Vi udbygger sammen vores sociale sammenhold. Det er den voksnes opgave at skabe omgivelser for børnehaveklasse barnet, som inspirerer barnet til fantasifuld og social leg. Legen er grundlaget og muligheden for udvikling af egenskaber og kundskaber, som er nødvendige for identitetsudvikling og social formåen.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at udvikle børnenes sociale erfaringer

Hver morgen bliver hvert barn budt særligt velkommen, vi siger godmorgen ved at give håndtryk til såvel børn som forældre. Den voksne skaber omgivelser for børnene, hvor de føler sig særligt velkomne, behøvede og accepteret. Ligeledes i sanglegen synges der særskilt for hvert barn også for dem som ikke er til stede den dag.

Børnehaveklassens indretning, med enkle legematerialer, fordre børnene til at bruge sig selv i legen og indgå i det sociale fællesskab. Børnehaveklassens hverdag er bygget op over en vekslen mellem planlagte aktiviteter og fri leg. Dagen igennem gøres alt i fællesskab. De voksne er børnenes forbilleder, - vores gøremål tages med i legen, -der hænges vasketøj op, fejes gulve, synges, flettes påskereder m.v. De voksne arrangerer de fysiske rammer så de inspirere børnene. De bygger huler, henter vand og korn til køkkenet, laver fine landskaber osv. Og disse steder indtages derefter af børnene. De fysiske rammer fordre til, at børnene hele tiden er sammen med hinanden – altså udvikler deres sociale kompetence. Dette giver sig også til udtryk udendørs. Vi tænder blå, kravler i træer, bygger huler, ordner have, graver, laver sandkager, går i skoven, til stranden, snitter i træ osv. Igen er det vores fysiske omgivelser og pædagogens engagement og indsigt, som er drivkraften i det at være sammen, der skal f.eks. være flere om at bære en 2 1/2 m lang bjælke hen til hulen eller som gangbro over det stor hav med farlige krokodiller.

Fysiske muligheder for at udvikle børnenes sociale erfaringer

I klassen

Børnehaveklassens indretning, enkle overskuelige rum og lege materialer. De voksne opfordrer til hulebygning, rollelege eller landskaber, som kan forvandles til små eventyr. Legetøjet er groft forarbejdet og fordre til fantasi og fællesskab. Der findes ingen decideret drenge eller pigeting, der sender kønsstereotype signaler til barnet. Ingen legesager appellerer til at man kun kan være en.

Frikvarter i haven

De 4 elementer indgår i legene. Vi tænder bål, vander havens blomster. Børnene graver store kanaler når det regner og bygger sandslotte. Vi flyver med drager, når det er blæsevejr. Vi bygger huler, klatre i tæer.

I nærområdet

Vi går hver dag til stranden og i skoven, er i parken, går op til Dronningens slot og i Forstbotanisk have.

Konkrete mål for børnenes erhvervelse af sociale erfaringer

Hos den 6-årige vågner nu forestillingsevne og det betyder, at barnet kan opbygge legen med regler og planlægning. De fortæller eventyr for hinanden og laver små dukkespil. Den 6-årig er selvhjulpne og har overblik og bruger de mindste som "statister" i deres leg når de er sammen med de små på legepladsen

Hvordan måler vi, at det enkelte barn har erhvervet de forventede sociale erfaringer?

- 1) Barnet skal kunne indgå i større fællesskaber.
- 2) Barnet skal kunne forstå og mærke sig selv og samtidig have forståelse for andre.
- 3) Barnet skal kunne udvikle sin individualitet i samvær med andre.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke har erhvervet de forventede sociale erfaringer?

Vi sætter ind i form af hjælp i de daglige situationer, viser barnet vej til at "læse" de andre børns verbale og kropslige sprog. Hjælper vi så at sige, barnet til at vokse ind i verden, uden stor abstrakte forklaringer, men med egne handlinger og oplevelser.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige sociale behov, inddrages i børnehaveklassens hverdag, ved at have en primærperson eller støttepædagog. Der tages hensyn til børnehaveklassens liv som helhed.

Kulturelle erfaringer

Hvordan forstår vi begrebet "kulturelle erfaringer"?

At erfare sig oplevelser, som er gentagende for vores skoles kultur, - fastelavn, påske, pinse, sommerfest, høstfest osv. Alle er oplevelser, der genkendes med glæde og fortæller hvem vi er. Børnehaveklassens liv er bygget op omkring bl.a. årstidsfesterne, sangle og eventyr. Den særlige årstid/højtid gennemstrømmer indholdet af sanglege/fingerlege og eventyr og for en stor del også vores kunstnerisk/håndarbejds mæssige gøremål. I løbet af året tilegner barnet sig kompetencer, som gør at netop det kan klare mere end da det gik i børnehave. Gentagelser og passende udfordringer, gør det meget målbart for barnet, så det selv kan mærke at det vokser med opgaverne "se hvad jeg kan! Nu kan jeg sy min påskehare fint, da jeg syede dværge i efteråret gik det hele tiden i kludder." Eller: "Nu kan jeg være prinsen der rider i galop rundt i kredsen, til jul turde jeg kun være engel i julespillet!". Barnets indre oplevelse styrkes i gentagelsen ved årstidstraditionerne, som bæres stærkt gennem vores børnehaveklasse.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at udvikle børnenes kulturelle erfaringer

De fysiske rammer forandres jævnlige og følger tråd med årstiderne. Legetøjet skiftes ud f.eks. til påske pibler der frem med blomsterdukker, harer, æg i forskellige materialer, tæpper og tørklæder skifter. Vi sår karse og blomsterfrø i små potter til vindueskarmen. Til årstidsfesten er alting nøje planlagt og der er en form for gentagelser, men dog alligevel altid åben for inspiration fra de voksne og fra børnene selv. Børnene er ved nogle af festerne med til at dække årstidsbordet eller agerer til eventyret. Børnene oplever således at deres kompetencer stiger med det at gå i børnehaveklasse, her går de i skole!

Fysiske muligheder for at udvikle børnenes kulturelle erfaringer

I Klassen

Årstidsrytmen Årstidsfesterne. Sanglege. De fysiske rammer kan skifte farver alt efter årstiden.

Frikvarter i haven/på legepladsen

I haven gøres der forårsklar, der rives, ordnes og nedfaldende. Flette nye hegn af pil til blomsterbedene.

I nærområdet

Vi går i skoven og oplever at kaprifolien igen har lavet sine fine små grønne blade. Vi transporterer lange bløde grene hjem, så vi kan flette påskereder, samler kastanjer, der spirer, graver knolde og rødder op og planter dem hjemme i potter.

Konkrete mål for børnenes erhvervelse af kulturelle erfaringer fordelt på alder

Når man starter i skole forventes det at

- Man har overblikket over dagen og legen.
- At man har lært at være lyttende over for de voksne og de andre børn.
- At man kan tage imod kollektive beskeder eller lære det i løbet af børnehaveklasseåret.
- At barnet i løbet af året bliver selvhjulpne i forhold til, rydde op på egen garderobeplads, snøre snørebånd, lyne lynlåse, kunne vende tøjet rigtigt, kunne rydde op efter sig selv i flere sammenhænge dagen igennem etc.
- Barnet formår at arrangerer lege og fordele roller imellem hinanden.

Hvordan måler vi at det enkelte barn har erhvervet de forventede kulturelle erfaringer

- 1) ved at kunne indgå socialt i fælles projekter.
- 2) Formår at holde sig selv tilbage bl.a. for at give plads til de andre børn.
- 3) Kan komme med egne initiativer til en ny leg.
- 4) Er nysgerrig og handlekraftig overfor nye tiltag f.eks. væve, eventyrfortælling, håndværk at hjælpe til og vise evt. nye børn i klassen, hvordan osv.
- 5) At børnene ikke hele tiden spørger om hjælp til lynlåse mm., men selv gør det eller prøver før de gør det og hjælper hinanden indbyrdes.

Hvad gør vi hvis et barn ikke har erhvervet de forventede kulturelle erfaringer

- Sørger for at barnet får en "ekstra" hånd og øves i det.

- En voksen støtter barnets egen vilje til at deltage på lige fod med de andre i klassen.
- Gennem kærlig og positiv opmuntring.
- En tidsangivet handleplan med målsætninger.

Særlige bemærkninger

Børn med særlig behov, f.eks. synshandicap.

Der følges barnet med hånden af en voksen, den voksne forholder sig så meget i baggrunden som muligt.

Stærke og alsidige personer

Hvad mener vi med at børnene er stærke og alsidige personer

At barnet skal kunne finde ro i sig selv ved "bare" at være...

De bære en tryghed og en viden i sig selv, der fortæller –jeg bliver passet godt på, - de kan lide mig – jeg er fin som jeg er. Jeg kan både være prinsesse og den der saver brænde, eller kæmpe mod drager og være den omsorgsfulde klassekammerat i legen. Jeg finder glæde ved, at være med i det hele og kender mig selv i de forskellige situationer.

Hvad mener vi med at skabe rum for stærke og alsidige personer

Hele børnehaveklassens kultur bygger på omsorg, forståelse og respekt for hinanden. Vi taler til det enkelte barn, - vi prøver på ikke at råber og ikke at skælde ud, men at taler direkte med en positiv henvendelsesform. De voksne arbejder som forbilleder for børnene. Dog er der lige så stor en omsorg for et barn ved i en given situation, hvor barnet har lavet en uacceptabel handling f.eks. skade andre børn, voksne eller klassens ting, at markere og sætte grænser for barnets ageren.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at udvikle børnene til stærke og alsidige personer

I børnehaveklassen giver vi børnene hånd når de kommer om morgenen og tilkendegiver, at vi er glade for at se dem. Sanglegene tilrettelægges, så de til gode ser alle børnene.

I løbet af dagen guides børnene igennem med dagens og ugens rytme, skovtur, maling, madlavning, bagning, håndværk, osv., ved sang eller remser.

Der støttes og opmuntres, hvor det er nødvendigt. Ingen børn må føle sig overset! Børnene deltager aktivt ud fra deres styrker og personlighed og der lægges stor vægt på, at børnene anerkender hinandens arbejde. F.eks: "jeg er dygtig til at snitte – men den der sidder ved siden af mig er dygtig til at pudse træarbejdet flot". Vores klasselokaler er indrettet efter nøje overvejelser i forhold til materialer og farvevalg. 6-års barnet har brug for at være i rum hvor æstetikken er i højsæde. Væggene er laserede, tæpper og tørklæder i behagelige naturlige farver. Alt dette virker harmoniserende på barnet. Legetøjet er i naturmaterialer, det har sine faste pladser og indbyder til fantasifuld leg. Vores enkle ruminddeling og legetøj, gør at børnene er "nødt til" at bruge sig selv i legen, det gør at barnet lærer sig selv godt at kende, sine styrker og svage sider. I disse rammer har barnet rig mulighed for, at udvikle sig som stærke og alsidige personer.

Fysiske muligheder for at gøre børnene til stærke og alsidige personer

I Klassen

Rum inddelingen gør at de fysiske rammer er overskuelige, vi har gerne åbne rum, hvor flere aktiviteter foregår på en gang. Enkelt legetøj fordrer til sociale rollelege. Farve og materiale valg, gengiver harmonisering som virker ind på barnet.

Frikvarter i haven

Er der rig mulighed for, at tage fat på lige det som måtte interessere det enkelte barn. Vi laver bål, der graves store huller, leges med mudder, bygges huler osv. Igen guides børnene. "Der er altid noget jeg er god til og noget som jeg glæder mig til".

I nærområdet

Skoven, stranden og parkerne bliver flittigt brugt, Væltede tæer, smådyr og grenhytter, hemmelige stier at udforske i park og Forstbotanisk have, bær og frugt når årstiden byder på det. Alle områderne indbyder til leg for både grov og finmotorikken. Barnet styrkes i at erhverve sig flere og flere kundskaber.

Konkrete mål for børnenes udvikling som stærke og alsidige personer

Når barnet starter i børnehaveklasse har det opnået at kunne

- Have overblik, lære hurtigt at kende rytmen og skolen.
- Være fortrolig ved de voksne og deres forskelligheder.
- Ofte være midtpunkt og være igangsættende i børnenes leg.
- Behersker sproget alsidigt, kan give udtryk for egne følelser og udvise empati.
- Bevarer sin nysgerrighed over for ny viden.

Hvordan måler vi at det enkelte barn har udviklet sig til en stærk og alsidig personlighed

- 1) At barnet hviler i sig selv.
- 2) At barnet er åbent og initiativrigt.
- 3) At barnet kan indgå i forskellige sociale sammenhæng.
- 4) At barnet erhverver sig stigende kompetencer med alderen.

Hvad gør vi hvis et barn ikke har udviklet sig til en stærk og alsidig personlighed

De voksne følger barnet tæt, anerkender og opmuntre og roser det, gennem en tids angivet periode.

Sørger for, at dagen indeholder mange små sejre, som kan give barnet lysten tilbage, - herigennem styrkes barnets selvværd, og dermed muligheden for at kunne indgå socialt i børnegruppen. Det er hos børnene og imellem dem, at vi skal finde grundstenen til udvikling af en stærk og alsidig person.

Værdifuld deltager

Hvordan definerer vi, at et barn er en værdifuld deltager

- Barnet er vellidt af de andre børn og savnes, hvis de er fraværende.
- Barnet føler glæde ved egne kompetencer.
- Har en tæt og fortrolig kontakt med både børn og voksne.
- Barnet byder ind med egne initiativer og ideer til fællesskabet.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at gøre børnene til værdifulde deltagere

De voksne er opmærksomme på, at barnet føler sig set og mærket, det være sig både fysisk og psykisk.

" Hvor var det godt du kom i dag, det var lige dig vi manglede til at..."

Det er de mange små kontakter i løbet af hverdagen, som betyder noget for barnets tryghed og dermed selvværd. "Jeg bliver set, - de holder af mig". I børnehaveklassen er der brug for alle. Børnene deltager aktivt i dagen gøremål, vi vasker op, skrubber borde, bager, graver have, pudser vinduer, hjælper med at trøste, hvis nogen har slået sig, syr og lign. De voksnes gøremål efterlignes og indgår ofte i børnenes leg.

På legepladsen graves store huller, som forvandles til alt fra muldvarpehul til helikopter. Vi har ikke ansat servicepersonale til at varetage opgaverne i huset, måske en pedel til det meget grove og ikke børnevenlige arbejde.

Fysiske muligheder for at gøre børnene til værdifulde deltagere

I klassen

Børnehaveklassens er indrettet således at børnene også bruger den i fritidsdelen, dvs. de skifter ikke lokale når de går i SFO.

Almindelige dagligdags opgaver hører med til dagens indhold. Køkken, spise-, arbejds- og legerum er således i ét lokale, indrettet med mange små "rum", hvor børnene kan skabe deres leg og børnehaveklassens undervisning.

Børnene deltager i duksearbejde på skift.

Frikvarter i haven

I haven er der mange gøremål. Blade fejles sammen, køres i trillebøren hen til bålet, grene samles sammen, fliserne fejles jævnlige og holdes fri for sand, bedene luges, evt. affald samles og smides ud, vasketøj hænges op osv.

I nærområdet

Når vi går i skoven og til stranden, skal børnene holde i hånd to og to. Børnene lære reglerne for, hvordan de skal begå sig når man er mange på tur, de lære også at rydde opefter sig i naturen, at huske at få madkasse, taske mm. med sig hjem fra turene.

Konkrete mål for børnenes udvikling som værdifulde deltagere

Når man starter i skole forventes det at man kan

- Den 6-årige mærker sin kunnen og forvalter den "socialt korrekt" ved også at give plads til de andre.
- At barnet påtager sig opgaven som f.eks. duks og udfører opgaverne.
- At de af sig selv kan rydde op i haven, skoven, klassen, garderoben etc.
- At de indbyrdes hjælper hinanden der, hvor en klassekammerat mangler kompetencer.
- At de opøver en social forståelse for helheden, "ikke kun mig, men klassen skal fungere for at indlæring kan finde sted".

Hvordan måler vi at det enkelte barn har udviklet sig til en værdifuld deltager

- 1) Barnet skal føle sig særligt velkommen hver dag.
- 2) Barnet hviler i sig selv og har "plads" til at de andre børn er midtpunkt. "Lige om lidt er det mig, der er vigtig."
- 3) De voksne og de andre børn regner med mig og har brug for lige præcis min hjælp.

Hvad gør vi hvis et barn ikke har udviklet sig til en værdifuld deltager

- Giver det barn særlig opmærksomhed og små succeser igennem hele dagen.
- En voksen er særligt opmærksom på barnet og støtter det i hvilke gøremål det nu har for.
- Gør barnet opmærksom på,° hvad det er god til og hjælper det i andre sammenhænge, så det oplever "at det kan jeg godt, med lidt hjælp".
- Gør forældrene opmærksomme på værdien af gode venskaber i børnehaveklassen også kan etableres uden for skoletiden tiden.
- Have tålmodighed med hver enkelt barn og tage udgangspunkt i dets forudsætninger.

Deltagelse i sociale fællesskaber

Hvordan definerer vi, at et barn deltager i et socialt fællesskab

At børnene finder glæde ved, at være sammen med andre. Både i et større fællesskab som f.eks. sangleg, eventyr og i timerne, men også i den sociale leg i frikvartererne og i SFO'en, hvor barnet gerne leger med én eller flere.

Barnet byder selv ind med noget til fællesskabet eller modtager afventende de andres input.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at styrke børnenes deltagelse i sociale fællesskaber

I børnehaveklassen har hver dag og ugedag sin egen rytme. Her indgår hver morgen sanglegen og eventyrfortælling som et meget vigtigt element. Ved eventyrfortælling har vi i midten af kredsen et lille tableau med silketørklæder, årstidens pynt og et lys. Børnene skiftes til, føre dukkerne når vi har dukkespil og til at tænde lyset inden vi siger et lille vers.

I børnehaveklassen er dagens rytme delt op i perioder, med fælles aktivitet (timerne) og fri leg. Fælles aktivitet/timerne er sangleg, tegning/maling, håndarbejde, træsløjd, madlavning og bagning, gymnastik og eurytmi, skov- og strandture (natur og teknik). Her kan børnene lære at "kode" fællesskabets samspils regler, - når vi maler, får vi alle en

pensel på samme tid, vi siger malevers og jeg sidder ved siden af min bedste veninde, vi må godt tale stille sammen, -ikke råbe, det forstyrre de andre. Bagefter skal jeg lave en KÆMPE hule med den og den.

I dette fællesskab øver børnene sig i både at være aktive og at holde på sig selv, til det bliver min tur, eller at være den der står i midten eller taler mens de andre lytter.

Fysiske muligheder for børnenes deltagelse i sociale fællesskaber

I klassen

- Sangleg og eventyr.
- Ugedagens aktiviteter.
- Dagligdagens gøremål.
- Madlavning.
- Duksearbejde.
- Småpligter.
- Rollelege, på tværs af køn og relationer.

Frikvarter i haven

Små legehuse, store klatretræer, trækvogne, trillebører, blomsterbede, rafter og bjælker, alle legeting fordre til social fællesskab. Haven er stor og udfordre rent socialt, man finder dem man gerne vil være sammen med og arrangere den leg som udspringer af træstubben lige ved siden af.

I nærområdet

- Fælles daglige ture til skov, park, strand mm.

Konkrete mål for børnenes deltagelse i sociale fællesskaber:

Når man starter i skole forventes det at man kan

- Som udgangspunkt forventes det at barnet er harmonisk. Hviler i sig selv, har ikke brug for iscenesættelse af sig selv.
- At barnets forestillingsevne er vågnet og at det giver rig mulighed for sammen med sine klassekammerater, at planlægge rollelege.
- Beherske et nuanceret sprog og derfor er sociale kompetente.
- At barnet kan lytte aktivt og byde ind til fællesskabet med en udviklet situationsfornemmelse.
- Kan modtage kollektivt beskeder.
- Kunne indgå i børnehaveklassens timer.
- At barnet kan sidde stille under eventyr, kunne deltage i håndarbejdstimerne, sprogtimerne med sanglege, rim og remser og tage imod undervisning af forskellig art.

Hvordan måler vi at det enkelte barn er deltager i et socialt fællesskab

- 1) At barnet har glæde ved at være sammen med andre.
- 2) At barnet har udviklet evnen til at både give og modtage.
- 3) At barnet har en forståelse for de sociale spilleregler og kan indgå i disse samt bevarer

sin integritet.

4) At barnet har et nuanceret sprog som giver det en social formåen og kompetencer.

Hvad gør vi hvis et barn ikke deltager tilstrækkeligt i sociale fællesskaber

- De voksne opmuntrer og støtter det enkelte barn til, at udtrykke sig i samlings og aktiviteter.
- De voksne viser, at lige netop dette barns interesser og styrker er vigtige for os andre.
- Giver barnet daglige succesoplevelser i form af fællesskabet.
- Evt. en primær voksne i en tids angivet periode.

Særlige bemærkninger

Børn som har særlig behov for at deltage i sociale fællesskaber, bliver der taget vældig godt hånd om i kraft af dagligdagens struktur, - vi gør alt sammen. Hvis barnet har kontaktvanskeligheder, støttes dette barn af en primær voksen.

- At erfare sig "ansvarligt passet på"

Hvad mener vi med at "et barn erfarer sig ansvarligt passet på"

- At barnet føler sig tryk i børnehaveklassens hverdag.
- Børnehaveklasselivet har en fast struktur, som indebærer en tæt kontakt til det enkelte barn. Den voksne kender børnenes personlighed, men også deres familie forhold. Det giver barnet stor tryghed, at de voksne ved noget om mig, nemlig at min mormor har en hest og i dag er min lillebror forkølet.
- At barnet oplever at der et samarbejde mellem dets forældre og klasselærerne.
 - Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børnene "erfarer sig ansvarligt passet på":
 - De voksne arbejder ud fra en struktureret hverdag, for at gøre dagen overskuelig.
 - Barnet vil føle sig godt passet på, hvis det kan overskue dagens indhold, véd hele tiden, hvad der kommer, og ved genkendelighed af de voksnes og børnenes adfærd og reaktionsmønstre i forskellige situationer.
 - De voksne placerer sig omkring børnene og foretager sig nyttige gøremål, f.eks. vasker borde af og laver mad, lige i nærheden af børnenes aktiviteter.
 - Barnet skal vide, at de voksne er nærværende, "hvis jeg skulle få brug for hjælp".

De voksne anstrenger sig for dagligt, at få en "vejrudsigt" fra hjemmefronten, uden at der foregår lange og alvorlige snakke hen over hovedet på børnene. Men en kort orientering om, at til morgen skete der.... eller i weekenden var vi... Hvis der skulle være større ting, såsom rejser, ubehagelig oplevelser eller lign. må forældrene lige ringe og give besked. Det ligger implicit i vores børnehaveklassekultur, at vi er i dagligdagen har løbende dialog med forældrene, da vi sammen skaber de bedste forudsætninger for barnets trivsel.

Til det årlige fødselsdagseventyr, fortæller den voksne helt tilbage, fra den gang barnet blev født og hvilke begivenheder der har været i barnets liv indtil nu. Det kræver forberedelse, men gevindsten er, at man kender barn og familie indgående og at dette giver barnet en tryghed, så det føler sig godt passet på og forstået.

Hvordan konkretiserer vi det at passe ansvarligt på

I klassen

Barnet ved at hjælpen altid er nær. Desuden er det af største betydning, at barnet understøttes verbalt, f.eks. når det er ked af det, når mor går; "jeg vil have min mor" "ja det ved jeg godt, du har en rigtig dejlig mor og jeg skal nok passe på dig, til hun kommer tilbage.

Frikvarter i haven

Haven kan være stor og en uoverskuelig for de nye børn lige når de starter i børnehaveklasse. Derfor er de voksne synlige på legepladsen i gang med dagligdags aktiviteter. Inden for er der også voksne som er i færd med at sy og lave mad så her kan børnene også altid henvende sig.

Børnene er opmærksomme på hinanden og henter gerne hjælp til andre børn. Haven skal være indrettet med de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger.

I nærområdet

Børnene følges naturligt tæt på den voksne, der går 2 og 2. Det kræver en øget opmærksomhed hos den voksne og børnene får helt klare beskeder om hvordan vi går over vejen og regler for hvordan vi gør når vi er på tur.

Det at blive passet forsvarligt betyder også at det enkelte barn udvikler sansen for at passe ansvarligt på sig selv og andre – Dette udmønter sig i at vi forventer at:

- Have et klart billede af egen grænser for fysisk formåen.
- Har udviklet empatisk evne og gebærder sig omsorgfuldt i fællesskabet.
- Vælter ikke andre når man lige skal hurtigt af sted, men hjælper hinanden med lynlåse der driller, snøreband, stramme vanter, besværlige flyverdragter etc.
- Henter hjælp når nogen er i "nød" og benytter sig ikke af, at være de største på legepladsen.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever sig som "passet ansvarligt på"

- 1) Barnet handler trygt i børnehaveklassens hverdag.
- 2) Skaber tillidsfuld kontakt til de andre børn.
- 3) Både rum, have og muligheder udforskes med nysgerrighed.
- 4) Barnet har en forventning og tillid til, at der kan ikke ske mig noget, som de voksne ikke kan håndterer.

Hvad gør vi hvis et barn ikke oplever sig som passet ansvarligt på

Der må straks iværksættes foranstaltninger, som gør, at alle børn føler sig passet godt på. F.eks. en voksne følger barnet tæt i en tids angivet periode, hvorefter der evalueres på observationer og ændringer i barnets adfærd. Der må arbejdes intensivt på et tillids skabende forhold til barnet. De voksne må se på hvilke konsekvenser må det have i fremtiden, for den pædagogiske praksis.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for at blive passet på, må have den fornødne støtte, f.eks. et barn med et syns handicap, må have fysisk nærhed og en verbal guidning til orientering i børnehaveklassen. Børn med behov for at blive skærmet af den ene eller den anden grund, kræver en støttepædagog eller en person, der har samme funktion.

At erfare sig værdsat som en del af fællesskabet

Hvad mener vi med at "et barn erfarer sig værdsat som en del af fællesskabet"

- At barnet føler anerkendelse både fra de voksne og børnene.
- At være aktivt deltager –ikke tilskuer. "Jeg er vigtig ,- de andre behøver mig".

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børnene "erfarer sig værdsat som en del af fællesskabet"

Børnehaveklassens mål er omsorgen for det enkelte barn.

Hvert barn skal føle sig elsket og accepteret for deres tanker og følelser. Et trygt og forudsigeligt klasse miljø er vores grundsten i dette arbejde. De fysiske rammer skaber trygge og genkendelige omgivelser både menneskeligt og materielt.

Personalet arbejder intensivt med egen udvikling og der lægges stor vægt på det verbale og kropslige udtryk er fælles.

At børnene respekterer hinanden og ser en styrke i hinandens forskelligheder, er en del af den opdragelse der foregår i børnehaveklassen. Denne grundholdning gennemstrømmer dagens gøremål, børnene giver plads til hinanden både fysisk og psykisk. De er trygge og byder gerne ind i fællesskabet med idéer eller oplysninger om egne oplevelser eller ønsker.

Hvordan konkretiserer vi det at erfare sig værdsat som en del af fællesskabet

I klassen

Indretningen er overskuelig, tingene har deres faste pladser, så miljøet i klassen og i SFO'en er forudsigeligt.

Hverdagens rytme er genkendelig, og skaber tryghed hos børnene. Tryghed er forudsætningen for, at turde deltage i fællesskabet og føle sig værdsat.

Hvert enkelt barn oplever, at de voksne anstrenger sig for, at forstå dets signaler og integrerer det i fællesskabet.

Frikvarter i haven

Børnene finder områder, hvor de kan lege med deres venner.

Børnene ved, hvor de kan hente hjælp, der er altid én voksen ved bålstedet.

Mine idéer kan omsættes til realiteter sammen med de andre børn, vi forvandler tingene så de passer ind i vores lege.

I nærområdet

Barnet ved at når vi skal ud på tur, skal vi holde hinanden i hånden.

Vi er alle sammen lige meget værd og når vi følges ad, kan vi det meste.

Børnene er sammen med de voksne og når vi møder nye omgivelser eller mennesker, er vi trygge ved og tillidsfuld til vore omgivelser.

At erfare sig værdsat som en del af fællesskabet er en proces, hvor barnet udvikler evnen til at indgå i forpligtende fællesskaber

Når man starter i skole er man værdsat som en del af fællesskabet fordi

Den 6-årige mærker nu selv, at de kan klare meget mere end før. Det har stor værdi for deres selvfølelse, at vise både børn og voksne dette. De har stor motorisk sikkerhed og har overskud i det sociale samspil.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever sig som "værdsat som en del af fællesskabet"

- 1) Ved at barnet er opfindsomt og idérigt.
- 2) Ved at barnet er opsøgende og glad.
- 3) Ved at barnet er trygt og tillidsfuldt i sine omgivelser og ved de andre børn og voksne.
- 4) Ved at barnet tør og ved, at det har noget at byde på til fællesskabet.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke oplever sig som "værdsat som en del af fællesskabet"

I personalegruppen skal der kontinuerligt tages børn op på personalemøderne. Der er der være en opmærksomhed på om alle børn i klassen bliver set. I særdeleshed de "stille børn". De voksne er opmærksomme på at støtte barnet i fællesskabet og give det små sejre hver dag. Evaluering efter 3 mdr. på de børn, hvor der er vanskeligheder i forhold til fællesskabsfølelse eller forståelse.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for, at føle sig værdsat kræver et tæt samarbejde med forældrene samt en ensrettede holdning i personalegruppen overfor hvilke tiltag er iværksættes. Hele tiden kontinuerlige evalueringer af om der skal gøres justeringer i forhold til de opstillede mål.

At erfare sig "holdt af"

Hvad mener vi med at "et barn erfarer sig holdt af":

At barnet gennem egne handlinger og tilstedeværelse føler sig anerkendt. Barnet er tillidsfuldt i sin kontakt med de andre børn som voksne og deltager aktivt i børnehaveklasselivet samt glædes ved nye tiltag og "opgaver". Barnet skal have en oplevelse af, at bidrage til fælles aktiviteter i timerne og at de andre børn opsøger og opfordre barnet til fælles leg.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børnene "erfarer sig holdt af"

Børnehaveklassens overordnede pædagogik sigter mod at udvikle børnene til sunde, frie og harmoniske mennesker. Børnene mødes med respekt og forståelse. Dagligdagen fyldes

med lige dele undervisning og kunstneriske aktiviteter afbrudt af frikvarterer, hvor barnet kan udfolde den sociale frie leg. De voksne er omkring børnene og alle aktiviteter gøres sammen.

Hvordan konkretiserer vi det at erfare sig holdt af:

I klassen

Det at blive modtaget hver morgen og give hånd og "godt du kom i dag".

- At barnets venner venter det og gerne vil lege.
- At barnet kender omgivelserne og genkender dagens forløb.
- At barnet oplever, at der bliver gjort noget særligt for mig og de behøver mig i klassen

Frikvarter i haven

- At barnet følges med sine venner ud i haven og straks går i gang med, at lege.
- At barnet har en forventning om, at have en god og glædesfyldt dag med oplevelser som det har fuld tillid til.
- At barnet har mulighed for, at finde hvile eller omsorg hos en voksen, barnet ved hvor det kan finde de voksne.

I nærområdet

- At barnet følges med voksne som det har et nært forhold til, så det tør at udforske omverden f.eks. den nærliggende skov.

Det kræver tryghed og tillid, at turde udforske verden og tage nye udfordringer op, det tør barnet som erfare sig holdt af.

At erfare sig holdt af, er vanskeligt at måle på. Men det kunne kædes sammen med omsorg, graden af tilknytning til en fast voksen og følelsen af at være holdt af, selvom man udsættes for kritik eller bliver irettesat.

Når man starter i skole forventes det at man kan

- Have overskud til at give til de andre børn, tid til at tale, udvise omsorg og forståelse.
- Være initiativtager til, at byde ind i samtalen, sanglegen, være midtpunkt, kunne formulere ønsker og behov i undervisningen og i frikvarterne og SFO'ens lege.
- Efterlignelsesværdige i deres omsorg og adfærd, - jeg holder af de andre og de holder af mig. Uanset hvad jeg gør, holder de voksne af mig.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever sig som "holdt af"

- 1) At barnet er "vågent" og tillidsfuldt.
- 2) At barnet er initiativrigt og åbent.
- 3) At barnet har daglige oplevelser af, at det er godt de har mig, de behøver mig og accepterer mig som person.
- 4) At barnet møder glad og forventningsfuldt i klassen hver dag (eller for det meste).
- 5) At barnets kropssprog og mimik afspejler glæde ved at møde i skole.

Hvad gør vi hvis et barn ikke oplever sig som "holdt af"

De voksne tager barnet mere bevidst op i sin tanker og i det konkrete "tæt ind til kroppen" samtidig gives det små sejre i hverdagen, dvs. viser i både sprog og handling, at vi holder af dig og du er uundværlig for os og for helheden i klassen.

Tager kontakt med forældrene og lægger en strategi for hvilke tiltag, der vil virke mest hensigtsmæssigt for lige netop dette barn. Hvis det er i børnegruppen, må der arbejdes intensivt på fællesskabsfølelsen, bl.a. i sanglegen og dagens aktiviteter.

Opfordrer forældrene til at etablere venskaber mellem børnene.

Særlige Bemærkninger

Børn med særlige behov, for at føle sig holdt af, kræver professionelt personale. Dvs. voksne som kender indgående til arbejdsmetoder, adfærdsmønstre, og følelsesstimulation. Det vil nok kræve mange ressourcer evt. tilknyttet støttepædagog.

At få de voksnes støtte til, at nye ideer får opbakning og bliver ført ud i livet

Hvad mener vi med at " få de voksnes støtte til, at nye ideer får opbakning og bliver ført ud i livet

Børnehaveklassebarnet skal have en stærk oplevelse af, at være omgivet af lydhøre voksne. F.eks. børnene bygger et skib, bordet bliver vendt om –men hvor er masten? Den voksne som er lige i nærheden og går og fejer gulvet, er opmærksom og inden længe har børnene set muligheden i kosten!

Hvilke pædagogiske tilbud sigter mod at give denne opbakning

Børnehaveklassens ugentlige undervisning bygger bl.a. på sansning og efterligning – men bevarer stadig en åbenhed for børnenes egne initiativer. I sanglegen opmuntres børnene gennem årstidssang, rim og remser samt fingerlege, til eget initiativ/idérigdom. Nogle børn digter nye vers til en allerede eksisterende sang –og den voksne kan så ved hjælp af sin erfaring hurtigt vende i samme retning. Børnene har også ofte ideer og initiativer til det håndarbejds-mæssige eller ønsker om udarbejdelse af bestemte ting i træsløjd. Børnene laver ofte på eget initiativ eventyr. Der bygges med tørklæder, træstubbe og smukke sten, som de så ofte har set de voksne gøre det. Men dette eventyr er børnenes helt eget og opføres gerne for de andre børn efter frokosten. Børnene følges tæt og med en åben anskuelse af klasselivet, gør det naturligt, at følge børnenes spor. En lille leg i dukkekrogen, kan hurtigt blive til et stort bageri, hvor der er brug for masser af vand...og mindst 2 store kopper havregryn.

Hvordan konkretiserer vi det at give denne opbakning

I klassen

De voksne er behjælpelige med redskaber, så børnenes ideer bliver ved med, at udvikler sig.

Børnenes egne initiativer understøttes, - også gerne dem som ikke er helt realistiske, så barnet oplever erfaringer med bl.a. materialer eller egen kropslige formåen.

Frikvarter i haven

For at bygge en meget stor hule, kræver det at flere børn hjælper med at bære de store brædder. De aktive lege er velkomne, drenge der prøver kræfter med hinanden, under hensynstagen til de andre børn i nærheden og til hinanden. De voksne forvandler legen, hvis nogen ser ud til ikke, at have det så godt med legens udvikling.

I nærområdet

I skoven løber bækken, vi leger et stykke derfra, men en dag har stormen været på besøg og en stor gren er faldet ned. Børnene spørger om de må gå over den nye "bro", den voksne støtter dem – ja det må jo prøves.

Vi måler konkret på at børnene får den fornødne opbakning fra de voksne, når de får nye ideer med følgende pejlemærker

Når barnet starter i skole har det oplevet at

Kunne planlægge sine lege nøje og der arrangeres, hvem skal være med, hvilke rekvisitter, og hvor skal legen finde sted. Den voksne er lydhør og opfindsom – et afslag kan ødelægge timers oplæg. "Jeg kan forvandle verden til, hvad jeg vil og de voksne vil gerne være mig behjælpelig". Det kan ofte være som kuppet i en Olsenbande film, "vi skal bruge: en mælkekarton, en rulle sejlgarn, en vandkande, 2 ruller tape og et viskestykke".

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever sig som "bakket op"

- 1) At barnet i tillid opsøger den voksne med sine idéer.
- 2) At det med glæde og forventning i gang sætter lege.
- 3) At barnets fantasi og idérigdom øges i løbet af skoleåret.

Hvad gør vi hvis et barn ikke oplever sig som "bakket op"

Overvejer nøje om vi har været for afvisende overfor initiativer og idéer, måske af praktiske grunde. Er dette tilfældet, må et tillids skabende arbejde i forhold til barnet påbegyndes straks.

lagttager om det er barnets idéer som ikke lader sig omsætte eller de voksnes magelighed, der ligger til grund for dette. De voksne giver den fornødne støtte til barnet og evaluerer efter en tids angivet periode.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for opbakning, kræver en primær person måske støttepædagog.

At blive set og få støtte til at udvikle et stadigt mere nuanceret kendskab til sig selv og andre

Hvad mener vi med at et barn bliver set og får støtte til at udvikle et mere nuanceret kendskab til sig selv og andre

At barnet skal føle sig elsket og have en tryghed der siger "verden er god". Det skal have tillid til, at den voksne altid er der og at man aldrig er efterladt alene i "flokken".

Hvilke pædagogiske tilbud sigter mod at give barnet denne støtte til udvikling

I dagligdagen følges alle børn nøje og opmuntres enten verbalt eller i handling. Det kan være et lille nik i sanglegen som signalere "det kan du sagtens klare" eller den fysiske støtte der gives, når man viser lige præcis, hvor foden skal sættes for at komme op i æbletræet. De voksnes indre arbejde ligger til grund for stemningen i børnehaveklassen. Her er der plads til alle og alle kan begejstres over hinandens ny erhvervede kompetencer.

Hvordan konkretiserer vi det at give denne støtte

I klassen

Barnets undervisning er fyldt med muligheder for udvikling – der skal lyttes til de andre, tages eget initiativ, give fantasien fri og kunne videregive egen idéer verbalt og meget andet.

Frikvarter i haven

Barnet støttes fysisk eller verbalt til at udforske børnehaveklassens muligheder og barnet opmuntres når det udfordrer sig selv.

I nærområdet

I skoven møder vi måske en som er ude at gå med sine hunde, så skal der måske klappes og aas, børnene instrueres i, hvordan man nærmer sig en fremmed hund og at vi skal spørge om lov først. De der er bange for hunde kan med hjælp og tryghed fra en af de voksne, forsigtigt nærme sig og overvinde sin angst.

Vi måler konkret på at børnene bliver set og får støtte til at udvikle et stadig mere nuanceret kendskab til sig selv og andre, ud fra følgende pejlemærker

Når barnet starter i skole oplever det at

- Der er en voksen som tager sig særlig tid, til at høre på mig, mine tanker og det som undrer mig.
- At det får særlige opgaver, pynte op til årstidsfesten, dække bord til frokost, snitte med en rigtig dolk, har duksearbejde og pligter, går med småbeskeder for de voksne, kan hente ting i andre lokaler uden en voksen, osv. og de voksne har tillid til barnet. "Jeg kan stadig mere og mere og jeg er en påskønnet legekammerat og værdsat af de voksne".

Hvordan måler vi, at det enkelte barn oplever sig som støttet i at udvikle dette kendskab

- 1) Ved at barnet har tillid til sig selv og sin kunnen.
- 2) Ved at barnet opnår større kompetence på alle områder over et år.
- 3) Ved at barnet er fortrolig med de voksne.

4) Ved at barnet glædes ved, at få nye opgaver og har tiltro til, at de voksne er lige i nærheden og kan træde til, hvis det bliver svært.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke oplever sig som støttet i at udvikle dette kendskab

lagttagelse af hvilke områder barnet har behov for støtte af de voksne, for stadig at udvikle sig. Iværksættelse af handlingsplan for, hvordan de voksne skal støtte barnet på disse områder, hvilke pædagogiske tiltag der skal arbejdes med og hvem af lærerne, som skal tage sig af, at være primærperson.

Kontakt til forældrene mhp. hvilke tiltag de kan bidrage med, f.eks. skal barnet støttes til venskaber eller opmuntres i det daglige og hvordan.

Særlige Bemærkninger

Børn med særlige behov for at kende sig selv bedre eller til genkendelse af de andre børn, kræver omsorg og kontinuerligt opbakning i hverdagen. Dette må varetages af en primær person eller andet uddannet personale evt. støttepædagog.

Sociale kompetencer - tryghed og tillid

Hvordan definerer vi, at børn oplever tryghed og tillid

Tryghed er basalt og en forudsætning for, at barnet kan føle sig veltilpas og udvikle sine kompetencer. Tillid oparbejdes over tid. Barnet skal have oplevelser og erfaringer med, at omgivelserne er "som jeg tror de er, jeg kan stole på" min egen kunne og at de andre (lærere og børn) vil mig det godt". Pædagogisk er tryghed og tillid nogle af de nøglebegreber vi arbejder med i børnehaveklassens pædagogik, som bl.a. viser sig i den struktureret hverdag. Børnehaveklassedagens struktur medfører forudsigelighed og genkendelighed for barnet, deraf kender det til dagens overordnet indhold og forventninger.

Indretningen i børnehaveklassen er overskuelig for barnet, der er ryddelige rum, hver ting har sin faste plads og omgivelserne er derved genkendelige. Barnet opnår herved tryghed og tillid til sig selv og sine omgivelser. Lærerne arbejder bevidst med sig selv og er opmærksomme på, hvorledes de virker ind på børnene, de tilstræber ligeledes en forudsigelighed i deres adfærd og heraf opnår de let børnenes tillid.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børnene oplever tryghed og tillid

Barnet modtages hver dag på samme måde, der gives hånd til både barn og forældre og lærerne udviser glæde, interesse og arrangement. Barnet ved hvilke lærere det kommer til at møde, og at det kender lokalerne godt, så barnet let kan finde det som det behøver for at lege inden timerne går i gang. Børnene ankommer til børnehaveklassen på samme tidspunkt hver morgen og dagen indledes med sangleg og eventyr.

De voksne afsætter god tid til hver aktivitet, så barnet får tid til at tage oplevelserne til sig og ved, hvad der skal ske. Stemningen i børnehaveklassen er kærlig og let, de voksne er omsorgsfulde ved børnene og hinanden.

Fysiske muligheder for børnenes oplevelse af tryghed og tillid

I Klassen

Der bliver sagt goddag og farvel til barnet og forældre hver dag.

Barnet får et knus eller kærligt blik fra lærerne. Forudsigeligheden og genkendeligheden udvikler en sikkerhed hos barnet, så° det oplever tryghed, tillid til sig selv og andre i det daglige.

Frikvarteret i haven

Barnet ved hvor lærerne er og de voksne er synlige i haven. Hver dag indeholder genkendelige mønstre, der gøres havearbejde, træarbejde og tændes bål, laves snittearbejde, feje fliser osv. At den voksne laver lidt sjov f.eks. en svingtur eller børnene hjælper med at bære redskaber, vasketøj, brænde og lignende op fra kælderen.

I nærområdet

At barnet kender nærområdet f.eks. den store skole, hvor barnet skal gå i 1. klasse efter sommerferien. Vi deltager derfor i de årtidsfester og forestillinger de større elever viser gennem året. På den måde opbygges der tryghed ved at de kender det de snart skal blive en nærmere del af.

Konkrete mål for børnenes oplevelse af tryghed og tillid

Når man starter i skole forventes det at man har oplevet

- Forståelse af fælles normer og regler.
- Gode og nære venskaber med jævnaldrende venner.
- Voksne, som er tillidsvækkende, og trygheds skabende.
- En stigende kompetence med alderen på alle områder.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever tryghed og tillid

- 1) At barnet møder hver dag med glæde og forventninger.
- 2) At barnet inviterer til leg: "vil du lege med mig?"
- 3) At barnet ikke "hænger" på lærerne.
- 4) At barnet deltager tillidsfuldt i timerne.

Hvad gør vi hvis et barn ikke oplever tryghed og tillid

- Lærerne tager barnet i hånden, når det viser usikkerhed.
- Lærerne sørger for, at barnet får en positiv oplevelse i leg med andre.
- Lærerne tager evt. en samtale med forældrene.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for tryghed og tillid, skal der tages særligt hånd om, ved en pædagogisk handlingsplan. Tryghed og tillid oparbejdes bedst ved tæt fysisk og psykisk nærhed. Dette er ofte meget ressourcekrævende og god planlægning er nødvendig. Evt. støttepædagog alt efter problematikens udgangspunkt.

Rummelighed

Hvordan definerer vi, at børn oplever rummelighed i klassen

En definition af ordet rummelig er nødvendig, hvis børnene skal opleve rummelighed i børnehaveklassen. En lærer kan være meget rummelig og en anden meget fleksibel, det er vigtigt, at det er et ensartede begreb som er kendt af alle lærerne.

At være rummelig er en egenskab hos den enkelte, men at der er rummelighed i børnehaveklassen, er et fælles anliggende, hvor helheds oplevelsen er afgørende.

Rummelighed kan være, at der er plads til alle, alle har lige meget indflydelse, alle følelser er tilladte, alle har ret til at blive hørt etc.

I børnehaveklassen er værdigrundlaget, at alle mennesker er lige meget værd. Den pædagogiske praksis skaber en kultur, som giver børnene en forståelse af, at hvert menneske er helt unikt og at vi alle har forskellige forudsætninger, men tilsammen danner vi en helhed. Hvert individs frihed og integritet skal omgås med respekt og forståelse.

Lærerne i børnehaveklassen stræber mod, at være forbilledlige i alle sammenhænge og at viderefører værdigrundlaget i alle praksis situationer. Det er vigtigt, at børnehaveklassen har en klar defineret grænse for rummeligheden, dvs. hvor rummelig kan vi være og samtidig bevarer helheden. F.eks. må ét barns adfærd, attitude eller følelser dominere de andres børn velbefindende eller oplevelser? Eller hvor mange børn med særlige behov, (lette udviklingsforstyrrelser) kan der rummes i børnehaveklassen, uden at det påvirker miljøet for de andre børn i en ugunstig retning?

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børnene oplever rummelighed i klassen

Lærerne møder hver enkelt barn med en åben og indfølelse holdning, f.eks. når de giver hånd om morgen iagttages, hvordan er barnets kulør, mimik, er de samlet/usamlet, varme eller kolde osv. Er de i godt humør, veludhvilet, oplagte m.v. Der tages udgangspunkt i hver enkelt individ og deres forudsætninger. Til sanglegen iagttages helheds stemningen for dagen i dag. Der tages særlige hensyn til dem der måtte have behov derfor, men ikke nogen som kan ødelægge helhedsoplevelsen for børnegruppen. F.eks. hvis et barn ikke kan deltage i sangleg denne dag, kunne en lærer sige, "I dag skal du hjælpe ude i køkkenet med at smøre boller til alle børnene". Under sanglegen er lærerne lydhør og imødekomme overfor børnenes input, dermed ikke sagt, at de bliver omsat til handling. Hvis et barn er meget højrostede, kan lærer afbryde sanglegen et kort øjeblik, for at give barnet plads til, hvad det nu måtte have på hjertet, som absolut ikke kan vente. Dette medvirker en tolerance udviklende holdning hos børnene og barnet oplever sig som forstået, set og hørt. Dette kan kun iværksættes, hvis det ikke ødelægger helheden.

Børnene kan også godt blive bedt om at vente, det trænes dermed i behovsudsættelse og det at kunne holde sig selv lidt tilbage, til fordel for fællesskabets bedste.

Fysiske muligheder for børnenes oplevelse af rummelighed

I Klassen

Alle skal være med i undervisningen.

Alle kan være med i legene om morgenen før timerne begynder.

Når der siges godmorgen, meddeler lærerne nonverbalt, "du er særligt ventet, og hvor var det godt, at du kom i dag".

Under sanglegen, eventyr, div. håndarbejde, maling, snitte, skovturen etc.

I den frie leg.

Frikvarter i haven

Er der plads til mere aktive lege og barnets egen rummelighed udvides til et større areal.

Man kan prøve kræfter med hinanden, bare alle i legen har det godt.

I nærområdet

På skovturen kan det ske at nogle blive trætte eller sure, da får børnene øvet rummeligheden som gruppe "hvordan får vi Signe til at blive glad og gå med så hun ikke går der bagerst og er så sur?"

Konkrete mål for børnenes oplevelse af rummelighed

Når man starter i skole forventes det at man har oplevet at

Lærerne vil mig og de andre det bedste.

Jeg er en del af en helhed.

Jeg ved, at jeg må vente på det bliver min tur.

Lærerne lytter til mig og tager hånd om mig i alle situationer.

Jeg er forskellig fra de andre, der er nogen der er meget anderledes end mig, men vi er lige meget værd.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever Rummelighed i klassen

1) Ved at barnet har tillid til lærerne og giver udtryk for, hvordan det har det, uanset hvilken følelse det end måtte være.

2) Ved at barnet har en forventning om, at lærerne tager hånd om mig, både følelsesmæssigt, psykisk og socialt.

3) Ved at barnet kan holde sig selv tilbage til fordel for fællesskabets helhed.

4) Ved at barnet kan udsætte sine behov til en mere passende situation.

5) Ved at barnet har en holdning til, at andre, også dem der er meget anderledes end dem selv, er lige så meget værd.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke oplever rummelighed i klassen

Lærerne arbejder bevidst på, at være mere tydelige i deres signaler og holdninger overfor børnegruppen. Lærere og pædagoger iagttager i hvilke situationer barnet ikke oplever rummelighed, er det i børnegruppen? Fra de voksne? Hvorfor?

Kontakt til forældrene mht. at afdække om de oplever dette i andre sammenhænge.

De voksne må reflektere over praksis og om det kræver nogle ændringer i hverdagen.

Særlige bemærkninger

Børn som har særlige behov for rummelighed, kan være fysisk eller psykisk handicappet. Eller børn, som har været ude for overgrebssituationer i andre sammenhænge. Det er især vigtigt, at der er taget stilling til, hvor meget man vil eller kan rumme i børnehaveklassen og hvilke konsekvenser det kan have, hvis denne grænse nås.

Afstand fra mobning og drilleri

Hvordan definerer vi, at børn oplever, at der tages afstand fra mobning og drilleri

Børnehaveklassens værdigrundlag er baseret på, at alle mennesker er lige meget værd, ligestilling mellem kønnene, den enkeltes frihed og integritet samt solidaritet med svage og udsatte. Børnehavneklassens pædagogiske holdninger til mobning og drilleri, er at det ikke er acceptabel adfærd, hverken hos børn eller voksne.

Grunden til mobning og drillerier findes sjældent hos det enkelte barn. Børn er hurtige til at registrere om nogen bliver behandlet anderledes, om det kun er venskabelige drillerier eller mere alvorlig mobning.

Måden lærerne tiltaler og omgås hinanden på, har stor betydning for kulturen i dagligdagen. Lærerne skal stræbe efter at være forbilledlige i alle sammenhænge, også når det angår drilleri og mobning. Det er de voksnes interaktioner, som spiller en afgørende rolle for, hvorledes situationen eller lignende situationer i fremtiden løses.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod, at børnene oplever, at der tages afstand fra mobning og drilleri

Lærerne skal være meget bevidste om deres eget sprog, attitude og holdninger. – hvordan de taler til hinanden, og hvordan de taler til børnene – også, hvordan de taler om andre voksne og børn. Alle i børnehaven bliver tiltalt på en positiv og imødekommende måde, med respekt for det enkelte individ og deres forudsætninger. Dette gælder naturligvis også, hvis der er konflikter eller problematikker såsom drilleri og mobning. Lærerne bryder straks ind og korrigerer, hvis de oplever børn som ikke taler respektfuldt til hinanden. De voksnes interaktion skal være indfølelse og lyttende, ofte er det en forudgående situation som ligger til grund for drilleriet.

Mobning er ofte et udviklet mønster af drilleri over længere tid, hvor de voksne ikke har været i stand til at bryde dette mønster. Alt efter omfanget af mobningen, må der sættes ind med en tilsvarende pædagogisk indsats.

Fysiske muligheder for børnenes oplevelse af at der tages afstand fra mobning og drilleri I Klassen

Børnene skal opleve synlige lærere, som griber ind, hvis et barn bliver drillet. Indretningen gør at der er lærere lige i nærheden. Samværsformen og kulturen gør, at børnene kommer til lærerne og siger, hvis enten de selv eller andre lider nogen form for overlast.

Frikvarter i haven

Børnene skal vide, hvor de kan finde en lærer. Oftest er der en lærer el. pædagog ude på legepladsen, som går og fejer, river blade el. ordner andet praktisk, der kan man altid søge råd eller trøst. Eller børnene kan søge hjælp inde hos læreren, som er i gang med at lave eftermiddagsmad sammen med nogle børn. Lærerne cirkulerer naturligt rundt om i haven, da de laver have arbejde og har derved en god fornemmelse af, hvor børnene er, og hvordan stemningen er mellem dem.

I nærområdet

I skoven er der ingen legetøj, børnene har kun hinanden og dette fordrer til socialadfærd. Lærerne er hele tiden synlige og er fysisk tæt på børnene.

Konkrete mål for børnenes oplevelse af afstandtagen fra mobning og drilleri

Når man starter i skole forventes det at barnet har oplevet at

Det selv kan gribe ind i en situation, hvor et andet barn – f.eks. siger: "du er dum!" og kan svare for sig eks. vis "Den der siger dét, er det selv!".

Have et verbalt overskud i forhold til andre børn og at de kan bruge dette konstruktivt til at løse konflikter. Et forhold til rigtigt og forkert.

Det har erhvervet evnen til, at kunne være indfølelse og kan trøste en klassekammerat eller et barn fra børnehaven.

Hvordan måler vi at det enkelte barn oplever, at der tages afstand fra mobning og drilleri

- 1) at barnet søger hjælp hos lærerne når behovet er der.
- 2) at barnet ikke selv deltager i drillerier.
- 3) at barnet ikke udelukker nogen fra legen.
- 4) at barnet ikke passivt accepterer andre børns drillerier mod klassekammerater.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke oplever, at der tages afstand fra mobning og drilleri

Lærerne og pædagogerne øver mobberollespil med børnene. Disse viser drillesituationer som børnene kan komme ud i. Børnene får mulighed for at øve sig gennem disse spil og komme med alternative løsninger til selv at klare situationen.

Lærerne bliver mere "synlige" i deres holdninger og griber hurtigere ind, når barnet bliver ked af at blive drillet.

De voksne må have en ensrettede holdning til, hvordan og hvornår der skal gribes ind i børnenes konflikter. På forældremøder fremlægges børnegruppens trivsel. Hvis nogen mistrives fremlægges dette ligeledes, samt hvilke pædagogiske strategier der sættes ind med. Det er vigtigt med åbenhed, så også forældrene kan medvirke til at opretholde en positiv atmosfære i børnehaveklassen.

Mulighed for at lege

Hvordan definerer vi, at børn har mulighed for at lege i frikvarter og SFO

En af børnehaveklassens vigtigste opgaver er, at forme barnets omgivelser både følelsesmæssigt, rumligt, tidsmæssigt og materielt, på en sådan måde at barnet får impulser til at lege fantasifuldt og socialt. I legen har barnet de allerbedste muligheder for,

at udvikle grundlæggende egenskaber, som er nødvendige for, at styrke dets identitetsopfattelse og sociale formåen. Det som barnet oplever og erfarer i sine omgivelser, afprøves og øves i legen og bliver derefter til kundskab for barnet.

Den frie leg er en af børnehaveklassens centrale pædagogiske målsætninger, som tillægges stor betydning for barnets udvikling af kompetencer f.eks. motorisk, sproglig, tænkning, kreativitet, idérigdom, opfindsomhed, sociale samspilsregler og grundlæggende matematisk forståelse.

Børn skal opleve livsbekræftende beskæftigelse hos den voksne, såsom madlavning, havearbejde m.m. Det er en vigtig inspirations kilde til barnets leg. Legetøjet skal være let forarbejdet, så det stimulerer barnets fantasi og egen aktivitet.

Lærerne skal møde hvert barn med glæde, kærlighed og engagement og inspirerer til leg, både direkte og indirekte.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børn får mulighed for at lege

Lærerne strukturerer dagen således at de opfordre børnene til at lege i frikvarter og SFO. Når barnet leger, er det inde i en skabende proces og det er de voksnes opgave at være opmærksomme på, hvordan de understøtte denne proces under legen, f.eks. være behjælpelig med rekvisitter som barnet søger efter, støtte hulen så den bliver stabil osv. De voksne placerer sig, så de er synlige for børnene og kan opmuntre børnene under legen f.eks. til at tage et barn mere ind i legen, ved at hjælpe med "rolle besætningen".

Forskellige materialer er tilgængelige, som kan inspirerer børnene til at lege i SFO-delen, så legens indhold opstår ud fra børnenes eget initiativ. Legetøjet, som anvendes i børnehaveklassen, har til hensigt at opfordre til sociale lege og der er hverken specifikt pige eller drengeløstøj.

Fysiske muligheder for børnenes leg

I Klassen i frikvarter og SFO

Legetøjet er let forarbejdet så børnene kan bruge deres fantasi.

Madlavning foregår der, hvor børnene har mulighed for, at opleve den voksne i meningsfuldt arbejde.

Der lægges forskellige materialer frem, som opfordrer til leg.

Frikvarter i haven

Der er god plads og tilgang til elementerne - f.eks. et bål, hvor man kan lave suppe, klatkager, popcorn m.m.

I nærområdet

Tur til skov og strand, hvor barnets fantasi blomstrer.

Konkrete mål for børnenes leg

Når man starter i skole forventes det at

Barnet kan lege rollelege og planlagte lege, hvor man kan forstå legens regler.

Barnet kan planlægge og opbygge lege.

Barnet kan være den overordnede fortæller af legen indhold.

Barnet har udviklet empati og social kompetence.

Hvordan måler vi at det enkelte barns mulighed for leg

1) At barnet udforsker sine omgivelser.

2) At barnet viser glæde ved, at være sammen med andre børn.

3) At barnet ikke "hænger" ved læreren.

4) Ved at barnet udvikler en social forståelse og kompetencen er stigende er stigende i løbet af børnehaveklasseåret.

Hvad gør vi hvis et barn ikke leger

Lærerne er særlig opmærksomme på, hvilke lege der interesserer dette barn og opmuntre og opfordre til disse.

Lærerne igangsætter en leg, og trækker sig tilbage.

Der aftales i personalegruppen, hvilke tiltag der skal iværksættes overfor barnet og med en tids angivet periode ca. 1 1/2 mdr. hvorefter der evalueres.

Der tages kontakt til forældrene mht. at afdække barnets lege mønster hjemme.

Særlige bemærkninger

Børn, der har et særligt behov for at lege, kan være børn, som har været udsat for traumatiske oplevelser og som gennem legen bearbejder dette. Det kræver naturligvis professionel assistance og supervision. Samarbejde - og det at løse opgaver

Hvordan definerer vi, at børn oplever, at de samarbejder, og at de løser opgaver:

Samarbejde er en vigtig kompetence i vores samfund – at kunne løse en opgave i fællesskab og opleve glæde ved, at være flere om en opgave. I børnehaveklassen, er der rig mulighed for, at børnene kan øve sig i at samarbejde og løse opgaver, f.eks. i sangleg, dukkespil, årstidsspil m.m. Det kan også læres ved aktiviteter i den frie leg i SFO'en.

Et godt samarbejde, kræver at den enkelte kan veksle mellem, at holde sig selv lidt tilbage og samtidig komme med gode idéer. Barnet skal kunne leve op til de andres forventning og samtidig bevare sin integritet, dette foregår usagt mellem børnene og kræver socialkompetence. Samarbejdskulturen skulle også gerne afspejle sig i måden, hvorpå de voksne omgås hinanden og børnene.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børn samarbejder og løser opgaver

Det barn som har lært at binde sløjfer kan hjælpe et barn som ikke har lært det. Lærerne opfordrer dagen igennem børnene til at samarbejde, da alle planlagte aktiviteter og daglige gøremål, altid fordrer til flere børns deltagelse.

På skovturene skal der f.eks. bygges huler eller andet, som kræver at børnene samarbejder.

I SFO'en skal børn have plads og tid til at lege. I en god leg oplever de at samarbejde med hinanden f.eks. en tung kurv fyldt med klodser, som skal flyttes, kræver samarbejde af flere børn. De kan også samarbejde ved opgaver de får af de voksne, f.eks. opvask eller borddækning, hvor 2 børn løser opgaven sammen, eller en voksne og barn.

Fysiske muligheder for børnenes samarbejde og løsning af opgaver

I klassen

Alle børn skal samarbejde til sangleg, sangspil, årstidsspil, eventyr, håndarbejde m.m. Alle børn er med til at lave mad. Nogle skræller gulerødder, mens andre skærer grøntsager til suppe.

Indretningen i klasseværelset er forudsigelige, hver ting har sin faste plads, overskuelig og enkle omgivelser, gør at børnene selv kan igangsætte lege der er frikvarter eller SFO'en begynder.

Frikvarter i haven

Ude i haven leger børnene ofte i grupper, børnene byder ind på den leg de gerne vil deltage i. Det er nødvendigt, at kunne aflæse legens indhold og kunne samarbejde med de andre børn, for at legen skal blive ved med at udvikle sig.

I nærområdet

De hjælper hinanden med at bære store fund hjem, bygger huler i skoven, konstruere broer over åer osv.

Konkrete mål for børnenes samarbejde og løsning af opgaver

Når man starter i skole forventes det at

Barnet er samarbejdsvilligt i de opgaver, der skal løses.

Børnene deltage i forberedelserne til årstidsfesten, og børnegruppen selv løser opgaverne imellem sig, hvem skal hente glas, tallerkner osv.

At det enkelte barn kan tage sig af andre børn, på en omsorgsfuld måde.

At det enkelte barn i SFO'en og frikvarteret kan igangsætte og planlægge rollelege, hvor flere børn deltager og samarbejde med forskellige forudsætninger.

Hvordan måler vi at det enkelte barns samarbejde og opgaveløsning

1) At barnet viser glæde ved at påtage sig og løse opgaver.

2) At barnet melder sig til opgaverne.

3) At der ikke opstår konflikter i samarbejdsprocessen.

Hvad gør vi hvis et barn ikke samarbejder og løser opgaver

Læreren kan sørge for barnet får "succes" oplevelser ved nemme opgaver, først sammen med den voksne, siden hen med et andet barn/børn.

Barnet kan guides til samarbejde med de andre børn, af læreren i nærheden.

Lærerne implementer samarbejdsprocesser, i undervisningen og dagens øvrige gøremål, over en tids angivet periode og iagttager udviklingen i børnegruppen og i særdeleshed barnet som har vanskeligt ved at samarbejde og løse opgaver.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov, integreres i børnegruppen ved, at have små daglige opgaver, som skal løses med en lille gruppe børn. Denne gruppe skiftes ud efterhånden som samarbejdet fungerer. Er tilknyttet en fast voksen.

At kommunikere med andre

Hvordan definerer vi, at børn oplever at de kommunikerer med andre

Evnen til at formidle kontakt til andre – at gøre sig forstået – er en vigtig tilgang til fællesskabet. Vi kommunikerer på mange måder, ved tale, kropssprog, skrift, tegne og talesprog, det at synge, spille rollespil – også de nye former for kommunikation – f.eks. EDB og mailformer, chat, telefoni og sms. Ikke alle disse kommunikationsformer må forventes, at være aktive i børnehaveklassealderen.

Kommunikation handler om kontakt og at skabe kontakt. De voksne skal være efterligningsværdige, for det er ved efterligning, at børnehaveklassebarnet lærer, hvordan det skal kommunikere med omverdenen. Derfor skal de voksne være meget bevidste om, hvordan de taler til hinanden, og børnene, men også om deres kropssprog – gebærder og mimik.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børn oplever at de kommunikerer med andre

Lærerne er bevidste om deres sprogbrug, måde at henvende sig på og anvender en direkte positiv kommunikation. Allerede om morgenen gives der hånd og barnet bliver budt velkommen til børnehaveklassen. Børnene lærer, at det er en selvfølgelighed at give hånd, når man hilser på nogen. Det at give hånd, skaber en direkte henvendelse og en åbning for den fortsatte kommunikation. I sanglegen afsættes der gerne lidt tid, til at børnene kan fortælle om noget de har oplevet. De andre børn lærer, at lytte og tie imens andre taler, som er en nødvendig egenskab for, at kunne kommunikere. Udendørs kan der være en mere højlydt stemning, og børnene lærer derved, at kommunikerer under forskellige forudsætninger. Lærerne går hen til børnene og taler med dem også udenfor, denne direkte henvendelsesform efterligner børnene også, så der er ingen der råber ad hinanden.

Når der opstår konflikter børnene imellem og et barn råber fordi det er sur og ked af det, går læreren hen og lytter og trøster og hjælper børnene til at lære at tackle konflikter. Børnene oplever, at der bliver talt om tingene "jeg kan med mit sprog gøre mig forståelig overfor de andre og derved kan vi løse tingene". Der siges også farvel ved, at give hånd og vi takker for dagen vi har haft sammen. Det er vigtigt, at børnene også lære, at afslutte f.eks. en samtale på en god måde, da det ligger kimen til næste gang vi skal kommunikerer med hinanden.

Fysiske muligheder for børnenes kommunikation med andre

I klassen

Omgangsformen gør at der er et lavt støjniveau, som er forudsætning for en god kommunikation. Det at lærerne benytter en direkte henvendelsesform, fordrer børnene til, at gøre det samme, der skabes et godt fundament for gensidig kommunikation.

Frikvarter i haven

Der er inddelte rum i haven. F.eks. huler, sandkasse, klatre træer, legehuse, som fordrer til leg i mindre grupper. Udendørs arealet gør, at man må gå hen og tale med dem man ønsker kontakt med, kommunikationen bliver igen direkte.

I nærområdet

Når vi møder nogen fremmede hilser og kan evt. indlede en samtale med f.eks. fiskeren, hundeejeren, gartneren osv.

Konkrete mål for børnenes kommunikation med andre

Når man starter i skole forventes det

Barnet har evnen til at lytte.

At barnet kan opleve fordelene ved, at kommunikerer på en positiv og direkte måde.

At barnet kan forstå sammenhængen mellem kommunikation og forskellige situationer.

At barnet ofte selvstændigt kan løse konflikter med de andre børn via en god kommunikation.

Hvordan måler vi at det enkelte barn kommunikerer med andre:

- 1) At barnet kan formulere sig i leg og gøremål.
- 2) At barnet kan give udtryk for sine ønsker.
- 3) At barnet kan lytte til andre børn og til voksne.

Hvad gør vi hvis et barn ikke kommunikerer med andre

Manglende kommunikation kan skyldes nedsat funktion i det fysiske – som skal undersøges. Derefter skal der tages forholdsregler for, hvordan man kan støtte barnet bedst.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for, at kommunikerer, det kan være sig sprogvanskeligheder eller f.eks. synshandicap, de skal have den nødvendige støtte til, at kunne indgå i børnehaveklassen på lige fod med de andre børn.

Fortællinger om den fælles historie

Hvordan definerer vi, at børn oplever at de er med til at fortælle en fælles historie

Hvad lægger vi i begrebet "den fælles historie"

Det kan være, hvad vi oplever sammen i klassen, eller det enkelte barns oplevelser i familien og andre steder – eller mange individuelle historier, som kædes sammen. En historie nogle børn har tilfælles f.eks. at de har været sammen i børnehaven før de kom til børnehaveklassen.

Børnehaveklassens årstidsrytme genkalder tidligere oplevelser i børnene fra børnehavens årsfester, "kan du huske sidste år der..." De oplever at have en fælleshistorie og de refererer gerne til børn som tidligere har gået i deres børnehaven og situationer de har deltaget i. Da børnehaveklassens hverdag ofte inkluderer forældre engagement på det helt praktiske plan, har miljøet ofte en stemning som kan minde om, "vi er en stor familie". Der etableres ofte venskaber også mellem forældrene, så den fælleshistorie strækker sig helt hjem til børnenes familier.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børn oplever, at de er med til at fortælle en fælles historie

Gentagelsen i dags og ugerytmen gør at børnene genkalder sig tidligere oplevelser, både indre og ydre. Det at børnehaveklassedagen er bygget op over aktiviteter som alle deltager i efter evne, gør at børnene hele tiden har en oplevelse af at være en helhed. I klassen holder de voksne et særligt fødselsdags eventyr for hvert barn, historien er den samme, men med det enkelte barns særlige historie lagt ind i fortællingen, lige fra fødsel og til nu. Alle børnene oplever derfor, at hvert barn har sin særlige historie og kender derved hinanden bedre.

De voksne skaber et åbent miljø i klassen, forældre er altid velkomne, f.eks. en kop the om eftermiddagen og en lille snak eller hyggelig sludder. Det at forældrene lærer hinanden at kende, har stor betydning for børnenes indbyrdes forhold da familierne følges ad langt ind i fremtiden.

Fysiske muligheder for børnenes fortællinger om den fælles historie

I Klassen

Fortællinger i sanglegen udefra årstidstemaer med inddragelse af barnets egne fortællinger. Omkring frokosten er der altid mulighed for en snak om oplevelser eller små hverdags historier

Frikvarter i haven

Fællesoplevelser ved årstidsfester, arbejdsdage med forældrene, basarer

I nærområdet

Konkrete mål for børnenes fortællinger af den fælles historie:

Når man starter i skole forventes det at man kan:

Selv fortælle om egne oplevelser.

Hvordan måler vi at det enkelte barn er med til at fortælle den fælles historie

1) Ved at barnet deltager i samtalen, ved at lytte eller selv bidrage til fortællingen.

2) At barnet er med til at fejre årstidsfester.

3) Ved at fejre barnets fødselsdag hvert år i børnehaveklassen, og fortælle dets egne historie med et fødselsdageventyr.

Hvad gør vi hvis et barn ikke er med til at fortælle den fælles historie

Vi kan opfordre med "kan du huske dengang da vi..." Børn som er kommet sent ind i klassen, kræver en særlig indsats af de voksne, således at man er opmærksom på, at kende til barnets tidligere historie og kan referere til den.

Særlige bemærkninger:

Børn med særlige behov for, at opleve det at have en fælleshistorie, kan f.eks. være adoptivbørn, plejefamiliebørn, børn som har mistet en eller begge forældre tidligt. Alle kategorier kræver en særlig professionel indsats f.eks. psykologisk rådgivning.

Konstruktive tilknytningsrelationer

Hvordan definerer vi, at børn opnår konstruktive tilknytningsrelationer

I de første leveår lægges mønstrene for, hvordan vi knytter os til andre, f.eks. at være venner, uden der stilles betingelser. Det handler om, at kunne bruge hinanden uden at udnytte hinanden, at kunne indgå i forpligtende fællesskaber, hvor man hjælper hinanden, hvor alle respekteres for hvem de er og at man ikke risikerer udelukkelse, fordi man er anderledes eller ikke er god til et eller andet. Først og fremmest skal de voksne vise hinanden respekt, da de er vigtige rollemodeller.

Børnene oplever omverdenen gennem deres sanser og er meget følsom overfor stemningen i hverdagen, som vil påvirke den måde de knytter relationer på til de voksne og hinanden.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod, at børn opnår konstruktive tilknytningsrelationer

De voksne omgås hinanden og børnene med en gensidig respekt, som kommer til udtryk ved, at der er en tolerance for det enkelte individs forudsætninger og formåen, f.eks. kan et barn have så svært ved at deltage i den kontaktform der er i sanglegen, at barnet evt. deltager ved at sidde uden for sanglegskredsen i nogle uger, før det har forenet sig med formen og derved kan deltage som de andre børn. Det kunne også være, at et barn er meget afhængigt af en bestemt voksen, og både børn og voksne accepterer dette og tager det særlige hensyn som det kræver i hverdagen.

Nogle børn skal opmuntres og støttes mere end andre, denne støtte kan være meget forskellige fra barn til barn, f.eks. fysisk kontakt, psykisk opbagning eller sociale integrations vanskeligheder, som kræver tæt voksen kontakt og verbal guidning.

Den daglige sangleg tjener yderligere det pædagogiske formål, at give børnene en social samværsform under struktureret forhold. Det at denne kontaktform gentages hver dag, giver børnene gode forudsætninger for at mødes og knytte konstruktive relationer.

Fysiske muligheder for at børnene opnår konstruktive tilknytningsrelationer

I Klassen

Der skal være gode muligheder for fælles lege.

En god og tolerant stemning.

Den daglige sangleg og børnehaveklassens aktiviteter som helhed fordre til konstruktive samværsformer.

Frikvarter i haven

Haven skal være inddelt i små overskuelige områder, hvor børnene kan lege uforstyrret i små grupper.

Der skal altid være en tilgængelig voksen at finde på legepladsen, f.eks. ved bålstedet, en der går og fejrer, sidder og snitter, snor tømmer el. lign.

I nærområdet

Vi deltager i de af skolens aktiviteter som er relevante for børnehaveklassealderen, eksempelvis se de mindre klassers skuespil, lærernes julespil, fastelavn, 12. Klassernes opgaver osv. Det skaber en tilknytning til deres fremtidige færd i skolen.

Konkrete mål for børnenes opnåelse af konstruktive tilknytningsrelationer

Når man starter i skole forventes det at man har opnået

At være en "god" kammerat, som er tolerant, tålmodig og empatisk.

At barnet har flere børn, som det er knyttet til og at barnet føler tryk ved alle voksne.

At barnet har selvværd og véd med sig selv, at jeg har noget at byde på til andre mennesker.

Hvordan måler vi at det enkelte barn opnår konstruktive tilknytningsrelationer

1) At barnet kan lege i en fælles leg.

2) At barnet kan knytte venskaber.

3) At barnet ikke udelukker andre børn fra legen, men at det er tolerant, accepterende og empatisk overfor de andre børn.

Hvad gør vi hvis et barn ikke opnår konstruktive tilknytningsrelationer

Ved iagttagelse af barnet må de voksne konkludere, hvorfor det ikke opnår konstruktive tilknytningsrelationer. Måske ligger problemet hos de voksne – hvordan de behandler hinanden. Tage kontakt til forældrene og opfordre til etablering af venskaber med børn fra klassen, ved at komme på besøg hos hinanden.

Lægge en pædagogisk handlingsplan, som indeholder mål, der er tids angivet.

Tage kontakt til evt. eksperthjælp.

Særlige bemærkninger

Børn med særlig behov, fysiske handicaps, støttes så de kan opnå deltagelse i det sociale liv, så ligeværdigt som muligt. Med psykiske vanskeligheder anvendes professionel hjælp.

At sætte grænser for sig selv

Hvordan definerer vi, at børn kan sætte grænser for sig selv

At sætte grænser for sig selv er en af de vanskelige opgaver her i livet. Grænsen mellem sig selv og andre, er den der først og fremmest er med til at afgrænse vores private område. Grænsen er både fysisk og psykisk, og det er en vigtig voksenopgave, at aflæse barnets signaler og støtte det i sine fornemmelser for, hvem der må hvad, så kan det

udvikle en tidlig grænsesætning: Hvad skal man finde sig i der bliver sagt til én og man har ret til at have sine hemmeligheder.

Børn skal have lov til at gøre egne erfaringer vedr. deres fysiske evner – f.eks. bør de voksne ikke løfte barnet op i et træ – ved at få lov at prøve selv, bliver barnet mere fortrolig med sine evner, og derved sine grænser.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod, at børn lærer at sætte grænser for sig selv

De voksne i børnehaveklassen, er meget klare i deres signaler for, hvordan vi omgås hinanden, ofte bruges sætningen "her i børnehaveklassen gør vi sådan.." Den strukturerede hverdag hjælper til, at formen er gennemskuelig for børnene og de lære hurtigt, at vi tale positivt til hinanden også når vi siger fra.

Børnene opmuntres og støttes i hverdagen til at sige fra og dette skal respekteres af såvel børn som de voksne. Hvis børnene afprøver grænser overfor de voksne eller andre børn, bliver de altid korrigeret, vi siger venligt at, sådan gør vi ikke her. Børnene efterligner de voksnes måde, hvorpå de sætte grænser, så de voksne må anstrenge sig i denne kunst og kontinuerligt måle ud i omgivelserne samt foretage de deraf nødvendige justeringer.

Fysiske muligheder når børnene lærer at sætte grænser for sig selv

I Klassen

De voksne har tydelige signaler når de sætter grænser, der skal være enighed i personalegruppen.

Børnene har mulighed for, at klare mange situationer selv og bliver dagligt udfordret til, at sætte grænser i de sociale rollelege, de voksne venter med interaktion til det er nødvendigt.

Frikvarter i haven

At barnet får mulighed for at udforske sine egen fysiske formåen f.eks., hvor højt det kan klatre i et træ. Udenfor er grænsesætningen anderledes og både børn og voksne er mere tolerante, da arealet er meget større.

I nærområdet

I skoven møder vi måske nogle fremmede, og hvis de overskrider børnenes grænser, får de at vide, på samme venlige måde, at det vil den voksne ikke tolerere.

Hvis det er voksne mennesker, er det muligt at tonen er mere bestemt, f.eks. én der er ude og lufte hund i skoven og ikke har den i snor og børnene bliver bange.

Konkrete mål for børnenes læren at sætte grænser for sig selv

Når man starter i skole forventes det at man kan

Formulere sig og sige fra, hvis barnet oplever noget det ikke bryder sig om.

Har en klar fornemmelse af egne grænser og udvikler evnen til at aflæse andres.

Hvordan måler vi at det enkelte barn kan sætte grænser for sig selv

- 1) At barnet ikke kravler for højt oppe i et træ, hvorfra det ikke kan komme ned.
- 2) At barnet kan sige fra på en venlig måde, hvis der sker noget det ikke bryder sig om.
- 3) At barnet kontinuerligt udvikler evnen til at aflæse andres grænser.

Hvad gør vi hvis et barn ikke kan sætte grænser for sig selv

De voksne må støtte det barn som er lidt for langt "frem i skoene" til, at holde sig lidt tilbage. Også det barn som ikke tør, her er sanglegen et godt pædagogisk redskab. Det samme er eventyrstunden, hyggesnak på kredsen, vente på at få hjælp i håndarbejde etc.

De voksne hjælper barnet dagen igennem med at sætte grænser, på en venlig, men samtidig tydelig måde. Barnet må opleve det, at sætte grænser ved, at være fysisk tæt på den voksne, så det efterhånden kan efterligne og dermed udvikle denne evne. Over en tids angivet periode. Evt. kontakt til eksperthjælp.

Særlige bemærkninger

Børn med særlige behov for grænsesætning, kræver en primær person, som kan gå det meste af dagen med barnet, således at det ikke lider overlast af de andre børn eller overskrider deres grænser. Der skal lægges en pædagogisk handlingsplan, således at man kan opnå enighed om de pædagogiske tiltag. Barnet har brug for entydige retningslinjer.

At være nysgerrigt udforskende

Hvordan definerer vi, at børn er nysgerrigt udforskende

Barnet 0-7 år oplever verdenen gennem sine sanser. Det er fra fødselen nysgerrigt udforskende og det skal støttes heri samt opfordres til at være lige netop sådan. Det er gennem barnets sanser, at det får en forståelse af sig selv og sin omverden. Et barn som er nysgerrigt udforskende, er optaget af små detaljer og eksperimenterer med ting. Barnet har en indre trang til, at finde ud af, hvordan alting hænger sammen og motiveres af denne trang, til hele tiden at finde nye områder, som kan undersøges.

For børnehaveklassebarnet bliver denne nysgerrighed og udforskende tilgang til omverden, i særdeleshed stimuleret i legen med de andre børn og passende udfordringer både håndarbejdsomt og individuelt personligt.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at børn bliver nysgerrigt udforskende

De voksne i børnehaveklassen understøtte barnets naturlige trang til, at udforske sine omgivelser, ved at give det mulighed for fri leg mellem skoledagens tilrettelagte aktiviteter. Være behjælpelig med nødvendige rekvisitter og give råderum over forskellige materialer.

De voksne skal i hverdagen finde en balance mellem at skabe en forudsigelig dag og samtidig bevare fleksibilitet, som gør det muligt at have uforstyrret leg.

For meget planlægning og begrænsning, kan ødelægge trangen og forhindre barnet i at

lege frit. Det er gennem legen, at barnets kreativitet og nysgerrighed stimuleres. Barnet skal have tid og rum til at fordybe sig og gå på opdagelse i sine omgivelser. De voksne må kontinuerligt arbejde med sig selv i forhold til, at bevarer engagementet i deres egen nysgerrighed og gennem indlevelse finde ud af, hvad der "tænder" børnenes eget initiativ.

De voksnes entusiasme smitter af på børnene og det er vigtigt, at hele tilgangen til erhvervelse af nye kompetencer, går gennem barnets nysgerrighed og indre motivation.

Fysiske muligheder når børnene er nysgerrigt udforskende

I Klassen

Der må ikke være for mange begrænsninger i børnenes frie leg: f.eks. bordene kan laves om til rutschebane.

Legetøj, og andre materialer må være let tilgængelig for børnene.

De voksne er selv nysgerrige og kan let begejstres.

Frikvarter i haven

Der skal være tilgang til elementerne – vand, sand, jord, ild og frisk luft.

Gå på opdagelse i den nærliggende skov, å eller strand.

I nærområdet

Hvilke ting kan man finde på de forskellige årstider og hvordan kan de anvendes i leg og kreativ udfoldelse.

Konkrete mål for børnenes læren at være nysgerrigt udforskende

Når man starter i skole forventes det at man kan:

Gennemskue konsekvenserne af en handling: f.eks." hvis jeg hopper ud fra legehusestags tag, vil jeg komme til skade".

Er nysgerrig på bogstaver, tal, skriftsprog og talesprog.

Bevarer sin nysgerrighed for, hvordan virker jeg ind på mine omgivelser.

Hvordan måler vi at det enkelte barn er nysgerrigt udforskende

1) at barnet går på opdagelse i sine omgivelser.

2) at barnet tør prøve noget nyt.

3) at barnet møder omverdenen med åbenhed og undren.

Hvad gør vi hvis et barn ikke er nysgerrigt udforskende

Hvis barnet ikke tør udforske sine omgivelser må den voksne vise, at det ikke er farligt eller ulækkert f.eks. at få mudder på hænderne, ved selv at lave mudderkager, klatre op i æbletræet, springe over den lille bæk i skoven.

At være parat til at løse konflikter

Hvordan definerer vi, at børn er parate til at løse konflikter?

Det at kunne løse konflikter er en vigtig egenskab. Det er en social kompetence som lettest læres ved, at iagttage, hvordan løser de andre børn konflikterne på en god måde.

Børn ønsker dybest set harmoni, både inde i sig selv og i sine omgivelser. Konflikter med de andre, kan være skræmmende for de fleste børn. Børn er parate til at løse konflikter, når de har et udviklet sprog, som gør det muligt at kunne gøre sig forståelig og med idéer.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at gøre børn parate til at løse konflikter

Når de voksne håndterer konflikter på en ansvarlig måde.

Ved at vise respekt for hinandens synspunkter og forskelligheder, men også være tro mod sig selv og egne holdninger, bliver der skabt en kultur for konflikthåndtering i børnehaven. Nogle gange skal de voksne lade være med, at gribe ind med det sammen når der er en konflikt mellem børnene, for det viser sig at børnene tit er i stand til at løse den selv, hvis de får lidt tid uden voksenindblanding.

Fysiske muligheder for at gøre børnene parate til at løse konflikter

I klassen

De voksne må sørge for at børnene har tid og ro til at lege uden voksen indblanding.

Frikvarter i haven

Der er gemmesteder i haven, hvor børnene ikke er overvåget f.eks. huler og buske.

I nærområdet

Konkrete mål for børns parathed til at løse konflikter:

Når man starter i skole forventes det at man kan:

Begynde at sætte sig ind i andres synspunkter – føle empati.

Hvordan måler vi at det enkelte barn er parat til at løse konflikter

- 1) At barnet kan forhandle sig til en løsning
- 2) At barnet kan føle og udvise empati
- 3) At barnet ikke griber til voldsomme handlinger i en konfliktsituation

Hvad gør vi hvis et barn ikke er parat til at løse konflikter

Alt efter barnets ressourcer og individuelle udvikling kan de voksne støtte barnet i konfliktløsningen.

At have indflydelse på sit hverdagsliv

Hvordan definerer vi, at børn har indflydelse på deres hverdagsliv

Det at give børn reel indflydelse på eget hverdagsliv kræver respekt for og indsigt i det enkelte barns evner og kompetencer. Det er forskelligt, hvad det enkelte barn magter, at have indflydelse på, og det betyder at der godt kan være forskellige regler for børnene. Dog kan man sige, at i den frie leg, som er en stor del af barnets dag, har barnet stor indflydelse.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at give børnene indflydelse på deres hverdagsliv

Hver institution må definere, hvad den mener omkring spørgsmålet - om eller hvordan børn skal have indflydelse på deres hverdagsliv i børnehaveklassen. Man kan sige, at de voksne

i klassen bestemmer, hvordan rammen i hverdagen skal være – og børnene bestemmer, hvordan rammen i deres "hverdag" i deres lege skal være.

Fysiske muligheder for at give børnene indflydelse på deres hverdagsliv

I Klassen

I den frie lege har børnene store indflydelse over, hvad og hvordan legen skal være.

Frikvarter i haven

De voksne kan være igangsættende og motiverende ud fra barnets egen initiativ.

Barnet bestemmer selv, hvem det vil lege med og hvor længe. Dog kan de voksne i særlige situationer gå ind og lave legeaftaler for børnene og sætte bestemte lege i gang for at bryde negative omgangsformer, mobning mv.

De voksne står lige i kulissen til at træde ind og vejlede videre i legen.

Konkrete mål for børns indflydelse på eget hverdagsliv

Når man starter i skole forventes det at man kan

Lege med andre uden voksne opsyn f.eks. ude i haven.

Give udtryk for ønsker om indhold i dagens sangleg.

Komme med idéer til, hvordan man kunne gøre i forskellige situationer.

At forhandle.

Hvordan måler vi at det enkelte barn har indflydelse på eget hverdagsliv

1) At barnet kan lege uden opsyn uden at der opstår konflikter.

2) At barnet kan bestemme i en rolleleg

3) At barnet kan tage initiativ til en ny leg

Hvad gør vi, hvis et barn ikke har indflydelse på eget hverdagsliv

De voksne må opmuntre barnet til, at prøve en leg – og måske skal barnet støttes i at være den der får lov til, at bestemme hvem skal være hvem i en rolleleg.

At få tid og rum til fordybelse

Hvordan definerer vi, at børn har tid og rum til fordybelse

I vort samfund, hvor dagligdagen kan være fuld af stress og jag, er det yderst vigtigt, at børn får tid og ro til at fordybe sig. Børn præges af deres omgivelser, hvor de voksne kan være stressede og have travlt, men også af medierne, hvor det handle mere og mere om at "være på" hele tiden. Børnene har meget brug for en "oase" i deres hverdag, hvor der er tid til at lege uforstyrret, og gå på opdagelse i deres omgivelser i deres eget tempo.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at give børnene tid og rum til fordybelse

De voksne skal være meget opmærksomme på, at der ikke bliver en stresset stemning i hverdagen. At det er vigtigere, at børnene får tid til fordybelse i deres frie leg, end man skal nå en planlagt aktivitet. Især ved årstidsfesterne, kan man tit komme i tidsnød med alle forberedelser. Så hellere sænke ambitionerne, og få et hyggeligt samvær.

Fysiske muligheder for at give børnene tid og rum til fordybelse

I Klassen

Indretning skal være overskueligt, med plads til leg og ikke for meget legetøj og mulighed for at lave huler.

Frikvarter i haven:

Der skal være mulighed for at gå på opdagelse, og steder, hvor man kan sidde i fred og ro f.eks. huler.

I nærområdet

I skoven kan barnet finde en ro, ved bare at være. Der er ingenting som kalder på min opmærksomhed, hvis jeg ikke ønsker det.

Konkrete mål for børns mulighed for tid og rum til fordybelse:

Når man starter i skole forventes det at man kan:

Holde koncentrationen i en opgave f.eks. en tegning.

Planlægge og omsætte dette i rollelegen, finde de nødvendige rekvisitter og udpege dem der skal være med.

Hvordan måler vi at det enkelte barn har tid og rum til fordybelse:

- 1) At barnet kan sidde stille og lytte til et eventyr.
- 2) At barnet ikke farer rundt hverken indenfor eller udenfor.
- 3) At barnet har mulighed for ægte uforstyrret leg.

Hvad gør vi, hvis et barn ikke har tid og rum til fordybelse:

Hvis barnet viser tegn til, at det er stresset og ikke kan være i ro, kan det tyde på, at det har alt for meget at se til i sin dag. Det kan være nødvendigt at samtale med forældrene om der ikke skal være for mange aktiviteter efter skoletid, eller om der skulle skæres ned på fjernsynsforbrug, computerspil, PlayStation etc.

Sproglig udvikling

Børn skal udfordres til sproglig kreativitet

Hvordan definerer vi, at børn udfordres til sproglig aktivitet

Det talte sprog i børnehaveklassen skal være efterlignelsesværdigt og smukt.

Hvis de voksne anstrenger sig i bevidst, at bruge sproget aktivt, direkte og konstruktivt vil børnene efterligne dette. Børnene skal have en oplevelse af, at sproget kan formes, forvandles og betones alt efter, hvilken effekt man ønsker. Det kræver at de voksne har et bevidst sprogbrug og at der er overensstemmelse mellem det talte sprog og kropssproget, deraf vil børnene opnå en god og aktiv sproglig kreativitet.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at udfordre børnene til sproglig aktivitet:

Vores daglige sangleg indeholder bl.a. rim og remser, fingersanglege og efterligning med fagter og bevægelse, som altid er inspireret af årstiden samt børnenes initiativ.

Ligeledes er vores daglige eventyrfortælling også inspireret af årstiden. Pædagogen har lært sig fortællingen udenad, hvilket giver børnene mulighed for, at skabe deres egne

indre billeder. Gennem eventyrets symbolsprog, kan børnene leve sig ind i grundlæggende etiske forhold. Det gode og det onde bliver symbolsk adskilt.

Fysiske muligheder for at udfordre børnene til sproglig aktivitet

I Klassen

Sangleg. Eventyrfortælling. De voksnes bevidste sprogbrug. Opmærksomhed på det sagte og ordvalget.

Frikvarter i haven

Direkte og positiv henvendelse til børnene.

I nærområdet

Sangleg udenfor. Sangleg eller eventyrfortælling i skoven ved stranden i parken. De voksnes altid bevidste sprogbrug også til andre uden for børnehaveklassen.

Konkrete mål for børns mulighed for sproglige aktivitet

Når man starter i skole forventes det at man kan

Forstår betydningen og betoning af talesprog.

Kan deltage aktivt i sangleg og samtaler.

Har initiativ til, at eksperimenterer med sproget og nuancer i deres sprogbrug.

Kan give udtryk for indre stemninger og meninger.

Har et sprog, som er efterlignelsesværdigt for de andre børn og børnehavebørnene på legepladsen.

Hvordan måler vi at det enkelte barn udfordres til sproglig aktivitet

1) Børnehaveklassen får en gang årligt tilsyn af en talepædagog, hvor børnene kommer til en individuel undersøgelse så vi kan give barnet den rette sproglige støtte, hvis der er brug for det.

2) At barnet opnår et større ordforråd løbet af børnehaveklasseåret.

3) At barnet har mod og lyst til at eksperimenterer med sproget

4) At barnet giver udtryk for indre stemninger og meninger.

Hvad gør vi hvis et barn ikke er sprogligt aktivt:

En primær person tager sig af at observerer og iagttage barnets sproglige udvikling, sprogets nuance og ordforråd.

Kontakt til hjemmet evt. opmuntring til sangleg derhjemme eller remsevers.

Ved manglende udvikling over en tids angivet periode kontaktes eksperthjælp f.eks. talepædagog.

Særlige bemærkninger:

Der kan i den tidsangivende periode lægges særlig vægt på f.eks. konsonanter, vokaler eller vrøvlevers i sanglegen eller i remsefortællinger, alt efter barnets særlige behov.

Børn skal støttes i at udvikle deres nysgerrighed for den skriftlige verden

Hvordan definerer vi, at børn støttes i at udvikle deres nysgerrighed for den skriftlige verden

I børnehaveklassen er der enkelte bøger med skrift og disse er nøje udvalgte efter et æstetisk synspunkt, dvs. sproget i bøgerne, handlingen, skrifttyper og det visuelle indtryk. Bøgerne håndteres med stor omhu af både voksne og børn, det medfører omtanke, men også interesse. De voksne skriver med en smuk og efterlignelsesværdig skrift både til børn og voksne. Det er vigtigt, at barnet udvikler sin sproglige formåen. Barnet skal have rig lejlighed til, at udtrykke sig i tal, bogstaver og talesprog, ud fra eget initiativ, så barnet derved øver sig i at kommunikerer, både alene og i grupper.

Pædagogisk fokuseres der mere på det enkelte barns processer end resultater. Det skriftlige sprog omgås med samme omhyggelighed og æstetiske sans som det verbal sprog.

Hvilke pædagogiske tiltag sigter mod at give børnene denne støtte

Der skrives hver maledag med smuk skrift, børnenes navn på papiret. De voksnes skriftlige meddelelser til forældre og andet, kan foregå i børnehøjde. Ved spontan opstået interesse for det skriftlige sprog, understøttes initiativet ved en enkel og seriøs forklaring. Ved den daglige eventyrfortællingen, som fortælles uden bog, stimuleres barnets fantasi og oplevelse af sproget. Det giver som regel anledning til, at børnene selv begynder at fortælle og derved øve sig i og opøve evnen til sproglig kreativitet.

Fysiske muligheder for at støtte børnenes nysgerrighed overfor den skriftlige verden:

I Klassen

Udvalgte bøger.

Smuk og efterlignelsesværdig håndskrift.

Det enkelte barn støttes i deres spontant opstået interesse for det skriftlige sprog

Frikvarter i haven

Man kan tegne og skrive i sneen og på jorden sammen.

I nærområdet

Børnene viser måske interesse ved læse højt af skilte i lokal området el. f.eks. på mælkekartonen under frokosten, hvor man læser på varerne der skal indkøbes.

Konkrete mål for børns nysgerrighed overfor den skriftlige verden

Når man starter i skole forventes det at man har

En oplevelse af de skrevne bogstaver.

Ved hvilke bogstaver der indgår i barnets eget navn.

At det skriftlige sprog kan læses og derved fortælle historier og give meddelelser.

At barnet viser interesse for, at "skrive bogstaver" når det indgår som en naturlig del af legen, f.eks. cirkusforestillings billetter, skrive navn på sit tegnehæfte, skrive på gækkebrevet til bedsteforældrene osv.

Hvordan måler vi at det enkelte barn er nysgerrig overfor den skriftlige verden

- 1) At der pædagogisk fokuseres på processen og ikke resultatet.
- 2) At barnet udviser en interesse for bogstaver, tal og fortælling.
- 3) At barnet eksperimenterer med at skrive.

Hvad gør vi hvis et barn ikke er nysgerrig overfor den skriftlige verden

- 1) Vurderer om det er mangel på interesse eller barnets individuelle udvikling, som gør, at det endnu ikke er parat.
- 2) Have tålmodighed og respekt for det enkelte barns personlige udvikling.
- 3) Betragte om barnet udvikler sig som forventeligt på andre områder.
- 4) Vi har en forventning om, at barnet skal kunne begynde at skrive bogstaver (sit eget navn) og have en spirende interesse for dette før skolestart.

Særlige bemærkninger

Børn med særlig behov f.eks. synshandicap stimuleres til, at anvende andre sanser eller blindeskrift.

Trafiksikkerhed

I børnehaveklassen er vi på tur hver dag. Dette giver os mulighed for, at øve trafikregler med børnene meget konkret.

- Vi øver bl.a. børnene i at se til venstre, til højre og til venstre igen, før vi går over en vej uden fodgængerovergang.
- Når vi skal over fodgængerovergange, øver vi os i at se efter om der kommer biler og fortæller om at have øjenkontakt med bilisten.
- Vi øver os i at vente før cykelstierne.
- Vi øver børnene i at være vågne og opmærksomme, når vi skal over vejen ved lyskryds. De skal selv være med til at se, hvornår vi må gå.
- I T-kryds øver vi os desuden i at se om, der kommer biler bagfra.